

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา นวนิยายอิงพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย พบว่า นวนิยายอิงพุทธศาสนา คือนวนิยายที่นักเขียนมุ่งการแสดงหรืออธิบายความหมายของหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นหลัก และเน้นความบันเทิงเป็นเรื่องรองลงไป เพราะนักเขียนได้อาศัยรูปแบบการเขียนนวนิยายมาเป็นแนวทางในการเผยแพร่หลักคำสอนเหล่านี้ นักเขียนทั้งสิ้น คือ สุชีพ ปุญญานุภาพ “ธรรมโมข” หรือ แสง จันทร์งาม ทวี วรรณ และ วศิน อินทสระ เขียนนวนิยายอิงพุทธศาสนาทั้งหมด 22 เรื่อง นักเขียนมีจุดประสงค์ที่จะสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในทางพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ด้วยลีลาที่แตกต่างกันออกไปนักเขียนนวนิยายอิงพุทธศาสนาอาจจะอ้างถึงหลักธรรมชั้นสูงในพุทธศาสนาเช่นนิพพาน แต่นักเขียนก็ได้พยายามปรับหลักธรรมนั้น ๆ ให้เหมาะกับปุถุชนคนในสังคม ให้รู้จักนำไปประยุกต์ใช้ นวนิยายเหล่านั้นได้แก่ ไตรภุมมาศ พิศาล ดุ่มน้ำนมมทา กองทัพนธรรม เริงผาหิมพานต์ นันทะ-ปราบดี อาทิตย์ขึ้นทางตะวันตก ลีลาวดี ตะวันออก-ตะวันตก ธรรมธารา แม่ฝรั่งผู้ใจบุญ วัดคอนบุญ หลวงพ่อทองวัดโบสถ์ แสงเทียน จอมจักรพรรดิอโศก ชีวิตนี้มีอะไร ภาพจำลองชีวิต พระอานนท์พุทธอนุชา อันชนกชนนีนี้รักเจ้า พ่อผมเป็นมหา จากวราถึงภาพร พุทธจริยา และ ร่มธรรม ด้านที่มาของเรื่องมีทั้งส่วนที่เป็นการนำเรื่องราวที่มีอยู่เดิมในคัมภีร์พระไตรปิฎกมาแต่งเติมเสริมเรื่องให้เป็นนวนิยายด้วยจินตนาการของผู้เขียน อีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องที่นักเขียนเขียนขึ้นด้วยจินตนาการของตนเองทั้งหมด

การสื่อความหมายของหลักธรรมในนวนิยายอิงพุทธศาสนา มี 2 ระดับคือ ระดับโลกิยะคือระดับพื้นฐาน ระดับของบุคคลผู้ยึดติดอยู่ด้วยโลก หรือหลักสำหรับคนธรรมดาสามัญ และระดับโลกุตระ คือระดับอริยะ ระดับที่พ้นวิสัยของมนุษย์ปุถุชนขึ้นไป แต่ลักษณะเช่นนี้เป็นเรื่องที่เหลือกำลังของปุถุชนที่จะทำได้ดังนั้นนักเขียนจึงใช้ตัวละครในพุทธกาล คือ พระพุทธเจ้า พระสาวกที่บรรลुพระอรหันต์มาเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้คนต้องการชีวิตที่เลิจากความมีทุกข์น้อย หรือความสุขอย่างยิ่งสำหรับปุถุชน แต่ถ้าหากว่าบุคคลผู้นั้นไม่สามารถข้ามพ้นไปสู่สวรรค์นิพพาน อย่างน้อยก็ได้ชื่อว่าเป็นอริยะบุคคลในยุคปัจจุบันแล้วถ้าหากบุคคลมีความเข้าใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่นักเขียนมานำเสนอในนวนิยายอิงพุทธศาสนาเหล่านี้ จึงสรุปได้ว่า

1. แนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในนวนิยายอิงพุทธศาสนา ได้แก่ความเป็นอนิจจังของชีวิต การแสวงหาวิธีคลายทุกข์ สัมมาทิฎฐิ แนวคิดเรื่องกฎแห่งกรรม หรือการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และ ความสันโดษ มีทั้งที่ยกหัวข้อธรรมมาอธิบายโดยตรงมีทั้งที่สื่อผ่านพฤติกรรมของตัวละคร และมี

ทั้งที่สื่อผ่านทางโครงเรื่อง หลักธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่ควบคุมเนื้อเรื่องทั้งหมดของนวนิยายอิงพุทธศาสนาทุกเรื่อง แต่นักเขียนนวนิยายอิงพุทธศาสนามีได้นำเสนอเพียงหลักธรรม ดังกล่าวนี้นั้น หากแต่ยังได้นำเสนอหลักธรรมว่าด้วยการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมที่ถูกต้องอันเป็นส่วนที่ควรประพฤติ คือ ความกตัญญู ความเพียร ความเสียสละ ความเป็นผู้มีศีลธรรม และ กัลยาณมิตร ส่วนที่ควรระวัง คือ ความรักที่อาจจะเกิดความทุกข์ได้ และส่วนที่ควรละคือ อบายมุข

2. นวนิยายอิงพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัยคือ ประเภทของวรรณกรรมชนิดหนึ่ง เรียกว่านวนิยาย เพราะมีองค์ประกอบของนวนิยายอย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นโครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา แต่แตกต่างกันตรงที่นวนิยายที่นักเขียนนวนิยายอิงพุทธศาสนาได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ตนเองเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต มาเป็นแนวคิดเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติตามหลักคำสอนนั้น ๆ เรียกว่าเป็นนวนิยายที่เน้นการสอนหลักธรรมหรือการเผยแพร่หลักคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นประเด็นสำคัญมากกว่าความเพลิดเพลิน และในการศึกษาเรื่องประเภทของวรรณกรรมพบว่า นวนิยายอิงพุทธศาสนาคือการคลี่คลายมาของวรรณกรรมคำสอนประเภทชาดกและกลอนสวด เมื่อไทยรับรูปแบบวรรณกรรมมาจากตะวันตกทำให้มีการผสมผสานกันระหว่างงานเขียนที่เป็นแบบเดิมของไทยและแบบตะวันตก ต่อมาก็มีวรรณกรรมเป็นของนักเขียนไทยเองเริ่มจากงานเขียนประเภทนิทานในตอนแรกและกลายมาเป็นเรื่องสั้น จากนั้นก็เป็นนวนิยาย รูปแบบวรรณกรรมคำสอนประเภทชาดกจึงปรับเปลี่ยนตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม นักเขียนกลุ่มหนึ่งซึ่งเคยได้รับการศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นอย่างดีจึงได้คิดค้นรูปแบบของวรรณกรรมคำสอนขึ้น เพราะการสอนศีลธรรมด้วยชาดกที่บางเรื่องมีตัวละครเป็นสัตว์พูดได้อาจจะดูด้าหลัง ไม่ทันสมัยสำหรับยุคปัจจุบัน วรรณกรรมชนิดนี้จึงเป็นการหยิบเอาส่วนที่เป็นการสอนหลักธรรมมาจากชาดก และหยิบเอารูปแบบการเขียนนวนิยายมาผสมผสานเข้าด้วยกันจึงกลายเป็นวรรณกรรมที่เรียกว่า นวนิยายอิงพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย หรือเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า วรรณกรรมคำสอนสมัยใหม่

3. นวนิยายอิงพุทธศาสนาเป็นบันเทิงคดี (Fiction) ที่อาจเน้นความบันเทิงน้อยกว่านวนิยายทั่วไป เนื่องจากนักเขียนส่วนมากเน้นที่การสื่อหลักธรรม ทั้งนี้เพราะแนวเรื่องแตกต่างจากนวนิยายทั่วไป เนื่องจากนวนิยายประเภทอื่นจะก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความรู้สึกกรู้สึกเกลียดกับตัวละครเมื่อเรื่องจบลง แต่นวนิยายอิงพุทธศาสนามีจุดจบของเรื่องที่ทำให้หันหน้าเข้าสู่หลักคำสอน หันหน้ามาประพฤติธรรม ทำตนเป็นคนดีไปเสียทั้งหมดทำให้ความมุ่งหวังที่นักเขียนต้องการให้ผู้อ่านอ่านหนังสือด้วยความเพลิดเพลินและได้รับหลักธรรมไปพร้อมกันจึงเป็นความมุ่งหวังที่ค่อนข้างจะได้ผลน้อย ผู้อ่านนวนิยายส่วนใหญ่ย่อมมุ่งที่ความเพลิดเพลินจากการอ่านนวนิยายเป็นสำคัญ แต่ นว

นิตยสารพุทธศาสนานี้จะเน้นด้านการสื่อหลักธรรมคำสอน ดังนั้นกลุ่มผู้อ่านนิตยสารพุทธศาสนาจึงค่อนข้างจำกัดเฉพาะผู้ที่ต้องการอ่านงานวรรณกรรมที่แฝงด้วยคติธรรม

อย่างไรก็ตาม นิตยสารพุทธศาสนา เป็นวรรณกรรมคำสอนที่สูงค่าในแง่ของการเผยแพร่หลักคำสอนทางพุทธศาสนา ซึ่งควรค่าแก่การยกย่องสรรเสริญต่อบุคคลผู้มีความเพียรพยายามในอันประกาศหลักธรรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบของนิตยสาร เพราะสิ่งนี้เป็นปรากฏการณ์ใหม่ทั้งในแง่ของการประกาศหลักธรรมทางศาสนาตามหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่ดีแล้ว ยังเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของวงการวรรณกรรม ที่นักเขียนของไทยได้สร้างงานเขียนที่เรียกว่า วรรณกรรมคำสอน (Didactic) ขึ้นเป็นของตนเอง ซึ่งเป็นการเบิกฟ้าวรรณกรรมให้กับวงการวรรณกรรมของไทยและของโลกอีกทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะ

พุทธศาสนาเปรียบเหมือนมหาสมุทรแห่งอัญมณีทางปัญญา วรรณกรรมพุทธศาสนาเปรียบเหมือนแนวทางที่จะค้นหาอัญมณีทางปัญญานั้น นอกจากนี้วรรณกรรมพุทธศาสนายังเป็นแนวทางในการประกาศเกียรติคุณของอัญมณีแห่งปัญญานั้นได้อีกด้วย เพราะยังมีหลักธรรมทางพุทธศาสนาอื่น ๆ อีกมากมายในนิตยสารพุทธศาสนา ผู้ที่มีความสนใจในการการศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนาอาจจะนำประเด็นของหลักธรรมหรือประเภทวรรณกรรมไปศึกษาในแง่อื่นได้ เป็นต้นว่า การศึกษาในเรื่องสังคมในประเด็นเรื่อง หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อคนในสังคมอย่างไร และมีส่วนนำเสนอในนิตยสารทั่วไปมากน้อยเพียงใด การเสนอหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาในนิตยสารทั่วไปหรือคติธรรมทางพุทธศาสนาในนิตยสารอื่นๆ มีมากน้อยเพียงใด มีความชัดเจนมากน้อยเพียงใด เมื่อได้ศึกษางานวิจัยชิ้นนี้แล้วอาจจะนำไปสู่การศึกษาหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่สอดแทรกในนิตยสารชนิดอื่นๆ ด้วย

อนึ่ง หลักคำสอนทางศาสนาที่มีอยู่ในนิตยสารทั่ว ๆ ไป อาจจะมีมาจากศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และอื่นๆ หากมีการนำรูปแบบการศึกษาวิจัยชิ้นนี้ไปศึกษาเปรียบเทียบ อาจจะมีรูปแบบวรรณกรรมประเภทใหม่ๆ เกิดขึ้นได้ เพราะทุกศาสนาย่อมมีหลักธรรมคำสอนเป็นของตนเอง งานวิจัยชิ้นนี้อาจเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหลักคำสอนในศาสนาอื่นที่ปรากฏในวรรณกรรมเหล่านั้นต่อไป